

'Liever weglakken dan anders

De verruiming van de bevoegdheden van de inlichtingendiensten is 'heel groot', zegt TIB-voorzitter Mariëtte Moussault.

Door onze redacteur **Rik Wassens**

DEN HAAG. De Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (TIB) heeft het allemaal netjes op een rij gezet. Door een nieuwe inlichtingenwet mogen de geheime diensten AIVD en MIVD straks méér en makkelijker hacken en zal het 'slepen', het op grote schaal af luisteren van internetverkeer, eindelijk wél mogelijk zijn. Beloftes dat internetverkeer van en naar Nederland en verkeer van streamingdiensten als YouTube daarbij gespaard worden, zijn expliciet ongedaan gemaakt. Toezeggingen, ook die na het referendum in 2018 toegevoegd zijn aan de huidige inlichtingenwet, sneuvelen op belangrijke punten.

„Dit wordt echt heel groot”, vat TIB-voorzitter Mariëtte Moussault de voorgestelde „forse uitbreiding” van de bevoegdheden van de diensten samen. Vrijdag eindigde de korte consultatieperiode van twee weken. De wet moet 1 juli van kracht worden.

Naast dat de diensten straks meer mogen, verandert het toezicht van aard, zegt Moussault. Minder bij de TIB die vooraf toetst, méér bij de CTIVD, die achteraf en tijdens operaties in de gaten houdt of de diensten zich aan de regels houden. De CTIVD krijgt bij overtredingen de mogelijkheid om inlichtingenoperaties stil te leggen. Dat past volgens het kabinet beter bij het werk van de diensten en is nodig om Nederland weerbaarder te maken tegen landen met offensieve cyberprogramma's.

Ondanks de ingrijpende wijzigingen acht de TIB het wetsvoorstel „toezichtbaar”, leest hun formele reactie - mits een artikel sneuvelt en de TIB meer mensen krijgt.

Wat kunnen de diensten straks?

„Eén van de dingen die gaat veranderen is het bijschrijven. Bijvoorbeeld een telefoontap: als een *target* een nieuw telefoonnummer krijgt, hoeven de diensten niet nogmaals bij ons toestemming te krijgen om ook dat nummer af te luisteren, maar worden die 'bijgeschreven'. Het gaat

in de wet nu om eigendom, of exclusief gebruik. Straks kunnen de diensten ook nieuwe apparaten, computers of servers af luisteren die niet exclusief in gebruik zijn door een target. De diensten kunnen dan bijvoorbeeld ook apparaten van burgers aftappen waar hackers binnengedrongen zijn, zonder dat wij daar apart naar kijken. Daar komt toezicht van de CTIVD voor in de plaats.

„We toetsen nu ook de technische risico's van een hack. Dat vervalt in de nieuwe wet, terwijl het van belang

is om te weten of een hack riskant is. We willen bijvoorbeeld weten of de diensten onbekende kwetsbaarheden [zogenaamde *zero days*, onontdekte fouten in software die hackers kunnen misbruiken, red.] gaan gebruiken. Die kunnen gestolen worden door andere diensten en als een boemerang tegen je gebruikt worden.

„Vragen over de technische risico's worden straks in abstracte termen beantwoordt en onbekende kwetsbaarheden hoeven niet meer gemeld worden. Tegelijkertijd mogen we de

diensten nog steeds van alles vragen ter verduidelijking van hun verzoeken. Die onduidelijkheid zal een bron van irritatie en procedures over en weer worden.”

U verwacht dat de diensten „langdurig zullen beschikken over zeer veel (internet)gegevens van burgers” door de verruiming van de kabelinterceptie. Is dat wenselijk?

„Wij zijn toezichthouders, geen actiegroep. Het toezicht kan. Dat is iets anders. Ik zeg niet: die verruiming

Mariëtte Moussault: „De samenleving ho

moet er komen, ik zeg ook niet dat die er *niet* moeten komen. Ik zeg wel: het is een forse verruiming, en dat had best duidelijker op geschreven mogen worden door de wetgever.

„De samenleving heeft het recht om te weten wat de inlichtingendiensten kunnen en met welke omvang zij mogen optreden. Juist voor kabelinterceptie is dat belangrijk. Daar komen we in ons jaarverslag op terug, maar zoals het er nu naar uitziet worden daar delen zwart gelakt. We waren te eerlijk over hoe groot de kabelinterceptie kan worden, en de diensten vroegen ons delen te wijzigen omdat zij dat staatsgeheimen vonden. Ik maak het liever zwart dan dat ik het anders opschrijf. De kabel wordt groot en het is aan de politiek om te besluiten hoe wenselijk dat is.”

U heeft wel zorgen over het toezicht.

„Door de verschuiving van het toezicht zullen wij veel meer samen moeten gaan werken met de CTIVD. Maar dit wetsvoorstel beoogt dat wij van te voren de diensten en de minister informeren over onze contacten. Op de eerste plaats is dat een principieel bezwaar: het is raar dat onafhankelijke toezichthouders nog nét geen toestemming hoeven te vragen voor overleg.

„In de praktijk betekent het ook dat de diensten gewaarschuwd zullen zijn. Dan kunnen ze aan de andere kant de boel laten verslonzen. Ik zeg niet dat ze dat zullen doen, maar ook mensen die veilig rijden belangrijk vinden, gaan een stukje harder als ze weten dat er geen controles zijn.

„Daarnaast kunnen de diensten straks onze besluiten aanvechten bij de Raad van State. Die beroepsprocedure wordt gewoon een extra kans voor ze en zal veel werk voor ons betekenen. Dat is niet erg, maar we hebben dan wel meer mensen nodig.”

In maart 2021 zei u op te stappen als de TIB geen zinvolle toets meer uit zou kunnen voeren. Blijft u?

„Op dit moment vind ik het verantwoord om door te gaan. Er moeten wat het toezicht betreft zaken in het wetsvoorstel gerepareerd worden. Ik heb daar goede hoop op. Wat de uitbreiding van de bevoegdheden betreft, ben ik benieuwd of daar een debat over komt of dat de samenleving nu zegt: Rusland valt Oekraïne binnen, dus wat zeuren we.”

Mrc 160422
'opschrijven'

ndiensten kunnen.”